

Lausunto

23.6.2026

VN/24815/2024
VN/24815/2024-YM-75

Ympäristöministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Ympäristöministeriö kiittää lausuntomahdollisuudesta. Ympäristöministeriö on osallistunut esitystä valmistelleeseen työ- ja elinkeinoministeriön asettamaan lakia valmistelleeseen työryhmään sekä seurantar ryhmään.

Tausta

Luonnos hallituksen esitykseksi koskee yritysvastuudirektiivin ((EU) 2024/1760) mukaisesti kansallisesti täytäntöön pantavaa yritysten huolellisuusvelvoitetta ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten suhteen. Sen mukaan tietyn suuruisten yritysten tulisi tunnistaa ja arvioida haitalliset ihmisoikeus- ja ympäristövaikutukset, jotka aiheutuvat sen omasta toiminnasta, tytäryritysten toiminnasta ja toimintaketjun liikekumppanien toiminnasta. Lisäksi säädettäisiin asianmukaisista toimenpiteistä, joita yritysten tulisi tehdä haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi, lopettamiseksi ja korjaamiseksi, sekä huolellisuusprosesseista.

HE-luonnoksen mukaan huolellisuusvelvoitteen tarkoittamia ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia tarkasteltaisiin direktiivin liitteessä nimettyjen kansainvälisten ympäristösopimusten kautta. HE sisältää kuvauksen sopimusten keskeisestä sisällöstä sekä siitä, miten ne on toimeenpantu EU- ja/tai kansalliseen sääntelyyn ja siten luovat mekanismin yrityksistä koskeviksi velvoitteiksi.

Vuoden 2026 alussa aloittanut keskitetty Lupa- ja valvontavirasto säädettäisiin valvomaan sääntelyn noudattamista.

Vuoden 2025 alussa komission antama Omnibus I -säädos tähtäsi yritysvastuudirektiivin yksinkertaistamiseen ja yritysten taakan vähentämiseen. Se tuli voimaan 18.3.2026 ja sen myötä mm. soveltamisalan rajoja korotettiin koskemaan yrityksiä, joilla on yli 5 000 työntekijää ja 1,5 miljardin euron liikevaihto. Lisäksi Omnibus I:n myötä direktiivistä poistui ilmastomuutoksen siirtymäsuunnitelmaa koskeva artikla. Kansallisessa direktiivin täytäntöönpanossa ei esitetä direktiiviä ylittäviä säännöksiä pois lukien soveltamisalan laajennus kattamaan myös osuuskunnat.

Huomiot soveltamisalaa ja määritelmiä koskevista ehdotuksista (lain 1 luku)

2§ Yritys

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä osuuskuntien sisällyttämistä lain soveltamisalaaan varmistamassa yritysten yhdenvertaisen kohtelun yritysmuodosta riippumatta. Suomessa osuuskuntamuotoisilla yrityksillä on merkittävä asema vähittäiskaupassa, pankkitoiminnassa sekä maa- ja metsätaloudessa ja elintarviketeollisuudessa. Pidämme perusteltuna rajauksena jättää alkutuotannon osuuskunnat

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ympäristöministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 35
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4-10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.ym@gov.fi

rajauksen ulkopuolelle. Katsomme, että rajauksen merkitystä on tarpeellista kuitenkin kuvata seikka-
peräisemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa sekä myös vaikutusarvioinnissa.

13§ Toimintaketju

Ympäristöministeriö nostaa esiin huomion, ettei säädös kata toimintaketjun loppupään jätehuoltoa ja kierrätystä. Tämä määritelmä on yhdenmukainen direktiivin määritelmän kanssa, joten kansallista laajennusta jätehuoltoon ja kierrätykseen ei ole otettu mukaan oletettavasti globaalien kilpailukyky-
näkökohtien vuoksi. Ympäristöministeriön käsityksen mukaan toimintaketjun loppupään raja-
us esite-
tyllä tavalla poikkeaa OECD:n ja YK:n ohjaavista periaatteista, joissa tuotteen koko elinkaari näh-
dään olennaisena osana huolellisuusvelvoitetta.

Loppupään toiminnalla on käytännössä keskeinen merkitys yrityksen ihmisoikeus- ja ympäristövai-
kutuksille, erityisesti kehittyvissä maissa sääntelemättömissä olosuhteissa. Jos näihin liittyvien ris-
kien kartoitus ei ole yritysten velvoitteen piirissä, joillakin toimialoilla merkittävä osa vaikutuksista jää
katveeseen.

14§ Haitalliset vaikutukset

Ympäristöministeriö kannattaa valittua dynaamista viittaustekniikkaa, joka on sinänsä selkeä (14 § 2
mom.) ja jolla vältetään toistuvasta päivittämistarpeesta johtuva osin turha lainsäädäntötyö.

Nostamme kuitenkin esiin direktiivin ympäristösopimuksia sisältävän liitteen osan II merkittävät puut-
teet suhteessa nykytilanteeseen (vanhentumisen) ja arvioimme, että pelkkä viittaus liitteeseen luo
sekavan tilanteen yrityksille ja tarpeetonta lisätyötä viranomaisille. Tämän vuoksi on hyvä, että pää-
asiallisen sisällön kuvauksessa sekä pykälän perusteluissa ilmenee, että artiklan noudattamisessa
tulee huomioida kansainvälisiin sopimuksiin mahdollisesti liittyvä kansallinen ja EU-sääntely. Halli-
tuksen esityksen luvussa 2.4.2 *Haitalliset ympäristövaikutukset* on lista direktiivin liitteessä II maini-
tuista kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista ja luvussa 3.3.10 *Ympäristöalan välineisiin sisäl-
tyvät kiellot ja velvoitteet* on kuvattu myös sopimusten velvoitteita ja sopimusten toimeenpanoon liit-
tyviä EU- ja kansallisia säädöksiä.

Ympäristöministeriön mukaan 14 §:n 2 momentissa oleva haitallisen ympäristövaikutuksen määritel-
män tulisi olla identtinen direktiivin määritelmän kanssa eli 14 §:n 2 momentin loppuun lisättäisiin”
ottaen huomioon kansallinen lainsäädäntö, joka liittyy mainituissa kohdissa lueteltuja välineitä kos-
keviin säännöksiin”.

Pidämme tärkeänä, että komissio laatisi viipymättä ohjeistusta liitteen sisältämien velvoitteiden sisäl-
löstä ottaen huomioon niitä koskevat EU-säädökset ja niiden täytäntöönpanotilanne.

Kannustamme esityksen laatijaa selvittämään soveltamisalaan kuuluvilta yrityksiltä sitä, onko direk-
tiivin mukainen haitallisen vaikutuksen määrittely niille selkeä, mahdollisesti sinänsä jo tavanomaista
toimintaa, tai mikä olisi toimiva ratkaisu vaatimusten selkeyttämiseksi. Tätä voisi perusteellisemmin
avata vaikutustenarvioinnin kohdassa.

Huomiot huolellisuusvelvoitteen sisältöä koskevista ehdotuksista (lain 2 luku)

24 § Mahdollisten haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja lopettaminen

Ympäristöministeriö näkee yhtenä direktiivin täytäntöönpanon haasteena kattavan kuvan luomisen
toimintaketjussa merkittävistä ympäristövaikutuksista ja niiden ehkäisemisestä. Ilmastosuunnitelman
poistaminen direktiivistä on tästäkin syystä valitettavaa, vaikka direktiivi sinänsä edellyttää ilmas-
tonäkökohtien huomioimista liitteen mukaisesti.

Samalla näemme erittäin tärkeäksi saada komissiolta viipymättä yritys vastuudirektiivin 19 artiklan
mukaisesti ohjeistus koskien haitallisten vaikutusten tunnistamista, priorisointia, estämistä, lopetta-
mista ja korjaamista.

Huomiot valvontaa ja seuraamuksia koskevista ehdotuksista (lain 4 luku)

50 § Valvontaviranomainen

Ympäristöministeriö katsoo, että tehtävä valvoa ehdotetun yritys vastuusääntelyn noudattamista so-
veltuu hyvin ympäristöluvista ja -valvonnasta vastaavalle Lupa- ja valvontavirastolle (LVV) ja sisältää
myös LVV:lle uudentyyppisiä tehtäviä (kansainvälinen ulottuvuus ja kansainväliset sopimukset).

Jatkossa tulisi harkita kaikkien huolellisuusvelvoitteeseen (asianmukainen huolellisuus) liittyvien val-
vontatehtävien keskittämistä LVV:lle. Akkuasetuksen (EU) 2023/1542 mukainen asianmukaisen

huolellisuuden valvontatehtävä on TUKES:lla, mutta nähdäksemme olisi tarkoituksenmukaista keskittää tehtävä yhdelle siihen erikoistuvalla viranomaiselle. Samalla näemme erittäin tärkeänä varmistaa tehtävän edellyttämät resurssit LVV:lle.

73 §. Euroopan unionin ulkopuolella kotipaikkaansa pitävän yrityksen toimivaltaisen valvontaviranomaisen vaihtaminen

Ympäristöministeriö näkee erittäin ongelmallisena mahdollisuuden vaihtaa valvovaa viranomaista sen perusteella, missä maassa yritys olosuhteiden muutoksen johdosta tuottaa suurimman osan liikevaihdostaan. Koska liikevaihdon muodostuminen voidaan laskea eri tavoin, voi kyseinen peruste mahdollistaa tarkoituksellisen viranomaisen vaihdon esimerkiksi mahdollista rikkomustilannetta ennakoiden. Viranomaisen vaihdon perusteena tulisi olla selkeä painava peruste, kuten yrityksen pääkonttorin sijainti.

Huomiot vahingonkorvausta koskevista ehdotuksista (lain 5 luku)

77 § Vahinkojen korvaaminen

Esityksen mukaan oikeus vahingonkorvaukseen vanhentuu viiden vuoden kuluessa siitä, kun vahinkoa kärsinyt on saanut tietää tai sen olisi pitänyt tietää velvollisuuden rikkomisesta. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan vanhentumisajan tulisi olla pidempi, esimerkiksi kymmenen vuotta, erityisesti ympäristövahinkojen luonteen vuoksi. Vaikka tiedonsaantiin sidottu vanhentumisen alkaminen ottaa huomioon viiveellä ilmenevät vahingot, siihen liittyy tulkinnanvaraisuutta sen suhteen, milloin vahingonkärsineen olisi pitänyt saada tieto rikkomuksesta.

Pykäläkohtaisissa perusteluissa todetaan, että joissakin ympäristövahingoissa vanhentumisaika on pidempi ja vakavimpiin ympäristörikoksiin liittyy kymmenen vuoden vanhentumisaika. Tämä kuvastaa sitä, että ympäristöasioissa tarvitaan pidempiä vanhentumisaikoja viiveellä ilmenevien haittojen vuoksi. Kaikki ympäristölle haitalliset teot eivät kuitenkaan täytä rikoksen tunnusmerkistöä, vaikka ne voivat merkitä huolellisuusvelvoitteen laiminlyöntiä. Näin ollen pelkkä tiedonsaantiin sidottu vanhentumisen alkaminen ei kaikilta osin turvaa oikeussuojan toteutumista, vaan myös vanhentumisajan pituuden tulee olla riittävä.

Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota siihen, että lakiesityksen vahingonkorvauksia koskevaan lukuun ei ole sisällytetty pakottavaa säännöstä. EU-tason harmonisoitu vahingonkorvausvastuu sisältyi alkuperäiseen direktiiviin 29 artiklaan. Omnibus-muutosdirektiivillä poistettiin 29 (7) artikla ja siitä jätettiin jäsenmaille säätämismahdollisuus direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa. Ympäristöministeriö katsoo, että pakottavan säännöksen myötä voitaisiin paremmin mahdollistaa oikeusvarmuus ja lain soveltamisen ennalta-arvattavuus, koska yrityksille olisi tällöin ennalta selvää, mitä lakia mahdollisissa kanteissa sovellettaisiin. Toisekseen säännöksellä voisi välttää oikeusjärjestelmän liiallista kuormitusta ja hallinnollista taakkaa, mitä voi arvioida seuraavan lainvalintaa koskevasta selvitystyöstä.

Säännöksen puuttuminen tarkoittaa lisäksi sitä, että yritykset saattavat valikoida itselleen suotuisan käsittelyn ja rikkomustapausten saaminen käsittelyyn voi viivästyä huomattavasti. Yritysten on myös vaikea täysin ennakoida lain velvoitteiden noudattamisen riittävyttä, jollei ole selvää, minkä maan lainsäädäntöä lopulta sovelletaan. Ympäristöministeriö katsoo, että hallituksen esityksessä tulisi arvioida tätä direktiivin tarjoamaa kansallista mahdollisuutta ja pakottavan säännöksen puuttumisen vaikutuksia lainsäädännön tehokkuuden, toimeenpanon ennustettavuuden sekä tuomioistuinten hallinnollisen taakan kannalta.

Kansliapäällikkö

Juhani Damski

Johtava asiantuntija

Eeva Alho